

Børnemiljøvurdering

af Rudolf Steiner Børnehaven Ellemosen

Velkommen til Rudolf Steiner Børnehaven Ellemosens børnemiljøvurdering. Vurderingen er lovpligtig og kan frit udformes af den enkelte institution. Eneste krav til vurderingen er, at den skal behandle det fysiske, det æstetiske og det psykiske børnemiljø. Der er ikke givet en målestok for vurderingen. Derfor er den uvidenskabelig og må alene bero på, hvad vi selv synes. Det bryder vi os ikke om, men sådan er præmisserne. Vi har valgt at se vurderingen dels som en præsentation for offentligheden, dels som en selvevaluering på disse områder.

Vi beskriver børnehaven i ord og billeder med fokus på de tre områder, og her og der kommenterer vi, at vi finder, der er plads til forbedringer. Vi har endvidere interviewet børnene, og deres udsagn vil supplere vores, de voksnes, beskrivelse.

Det fysiske børnemiljø

Rudolf Steiner Børnehaven Ellemosens fysiske rammer udgøres af en 3.500m² grund og et hus på 154m². Dertil kommer en bålhytte på 45m² og et legehuse på 4m².

Haven

Grunden ligger i et kuperet terræn, men er selv jævn. Der er tilført jordvolde og små bakker for at skabe mindre rum i rummet og for at give legemuligheder og motoriske udfordringer.

Langs det østlige skel står en række høje birketræer, der egner sig godt til at klatre i, når man har børnehavebarnets højde. I det vestlige skel står et højt stakit og et ugennemtrængeligt krat. Til nord er der et lavt trådhegn og ellers frit udsyn over marker ned til skoven. Ud mod vejen til syd står et lavt stakit med en hæk på havesiden. Hækken har højde som stakittet, så børnene kan se over begge dele, når de vinker farvel til deres forældre om morgenen.

Størstedelen af grunden er dækket af græsplæne. Da vi ikke bruger gift og ikke har mandetimer til at luge, er græsset blandet med masser af ukrudt. Plænen slås, når den trænger, så den er rar at færdes på - også for korte ben.

Til nord ligger to jordknoLde med en 5m lang rutsjebane, der løber ned ad den ene. Banen har høje sider, så børnene ikke falder af den. På jordknoLdenes yderside ligger de sidste meter grund op til skel ukultiveret hen, og her får græs og ukrudt lov at stå, så man gå på opdagelse og finde spændende insekter.

I 2008 fik børnehaven ti frugttræer og 20 frugtbuske forærende af foreningen Plant et Træ. Disse træer står i en lille lund i den nordvestlige del af haven, mens buskene står til nordøst ved

siden af gyngestativet. Når frugten er moden, plukker og samler vi i samlet flok. Mellem frugtræerne findes de såkaldte klangfisk. Det er tre robiniestammer, der stikker op af jorden og skråner mod hinanden. De er skåret til i toppen, så de tager sig ud som fisk, og ned langs siderne er der savet gennem stammerne, så der opstår hulrum, der giver en dejlig klang, når fiskene slås an med trækøller.

I forhaven står to små højbede, der fungerer fint som køkkenhaver. Børnene sår hvert år salater og grøntsager i bedene og er sidenhen med til at plukke og tilberede dem.

Gyngestativet er blevet flyttet fra sin oprindelige plads i forhaven for at give plads til den nye tilbygning. Gyngestativet har to gynger med sæder af brede gummistropper, der former sig efter børnenes bagdele og mindsker risikoen for, at de sidder skævt og falder af.

Om sommeren kommer hængekøjen ud, og børnene ligger i den - gerne to ad gangen - og gynger fra side til side.

I baghaven findes også en bålplads omkranset af stammer til at sidde på. Her tændes ofte bål, som er et godt samlingspunkt. Ild fascinerer, og er der megen røg, giver den anledning til sjov og ballade.

Ved siden af bålstedet er anlagt et bed, der sås til hvert forår, så der er blomster til afskæring gennem sommeren.

Bålhytten står i baghaven til vest. Den har to afdelinger og er med flisegulv. I den lille afdeling findes haveredskaber til store og små, samt slæder, løbetrykker, bolde og en trækvogn. I den store afdeling er et bålsted med røgfang og skorsten muret op i midten, og rundt om står tre bord/bænksæt. Bålstedet har en god børnehøjde, mens bord/bænksættene passer bedst til voksne. Børnene har svært ved at nå ind til bordene, når de sidder almindeligt på bænken. Vi overvejer forskellige løsningsmuligheder.

Sandkassen og legehuset ligger i forbindelse med hinanden lige bag huset. Sandkassen er kantet af robiniestammer. Legehuset har dimensioner efter dets små brugere og en hems, der af sikkerhedsmæssige årsager ikke er adgang til. Til de mange "supper" og "kager", der tilberedes her, er der kasser fulde af skovle, små håndriver, gryder, fade og skåle, alt i metal. Børne- og voksenriver er kun fremme, når der rives i haven sammen med en voksen. River har tænder, der kan bore sig op i en fod, og skafter, der kan svinge op i hovedet. De skal ikke ligge smidt her og der.

Få skridt fra sandkassen ligger en vandtrappe med en håndpumpe til at hente vandet op fra en underjordisk beholder. Børnene har stor glæde af alle naturelementerne i deres leg, i høj grad også af vandet. Vi har alle årene haft en hane ved husets indgang, hvor børnene kunne hente vand, men der er uheldigvis langt fra hanen til sandkassen, hvor vandet primært bruges, så det er rart med vand tættere på. I skrivende stund er pumpen imidlertid ude af funktion. Den skal repareres.

Da vandet i vandtrappen er genbrugsvand, er der visse regler for brugen af den. Man må således aldrig drikke af vandet, og det er heller ikke tilladt at tilføre sand til trappen, da filtrene så stoppes.

Børnehaven har yderligere et redskabsskur med redskaber til træarbejde, samt lager af bl.a. rengørings- og maleprodukter. Her har børn kun adgang sammen med voksne.

Mod øst ligger et bed med det, vi kalder granskoven. ”Skov” er nu så meget sagt. Det drejer sig vel om et areal på 20m², og her vokser granerne tæt. Nogle af dem er opstammede, så der er dannet en hule, man kan lege i.

I græsplænen ligger der fire store kampesten i kreds på jorden. Børnene ynder at hoppe fra sten til sten og at balancere på disse kæmper, der ikke lader sig røkke.

Hvert år føres der legepladstilsyn ved tilsynsmand Gert Olsen (<http://www.legepladssikkerhed.dk/home.html>). Han gennemgår hele udendørsarealet sammen med personalet og udfærdiger en rapport. Til daglig færdes pædagogerne overalt på grunden sammen med børnene, og der er altid fokus på, at der skal være sikkert at færdes for store og små. Der skal ikke sidde søm og stritte, og træværk skal være friskt og kunne holde.

Ved sidste tilsyn blev der konstateret råd i klatrestativet, som straks efter blev afmonteret. Der arbejdes på at få bygget et nyt stativ.

Vi tilstræber altid at opnå en høj grad af sikkerhed afbalanceret med flest mulige udfoldelsesmuligheder, så børnene kan udfordres fysisk og motorisk på alle tænkelige måder uden at komme til skade. Det kan være svært at afgøre, hvornår dette er lykkedes, så vi bliver glade, når sansemotorikdamen kommer og roser vores legeplads for at være over gennemsnittet god for udviklingen af børnenes motorik og sansning.

Huset

Mens de udendørs forhold er meget store, har de indendørs indtil for nyligt været tilsvarende små, men fra nytår 2013 har vi kunnet brede os på mere plads, da vi har bygget en ekstra stue til den gamle.

Man træder ind i huset i den vestlige ende og kommer ind i en lang fordelingsgang, der fører til garderoben og kontoret på den ene side, voksentoiletet, børnetoiletet og sove/legerummet (kaldet ”hulen”) på den anden side og køkken/alrummet for enden. I forlængelse af køkken/alrummet ligger så den nye, store, lyse stue.

Garderoben

Garderoben har 23 garderobefag af den kendte slags fra institutioner. I perioder med overbelægning har vi fire lave, men brede, mobile garderobefag, som ellers står opmagasinerede i skuret, når de ikke bruges. I hvert fag har et barn sit tøj.

De fastmonterede fag er høje og ikke meget bredere end barnet selv, så de levner ikke plads til rod. Skal barnet kunne finde sine ting, skal der herske streng orden. Øverst i hvert fag er en hylde til huer, vanter og skiftetøj. De mindste børn kan ikke nå hylden. De store kan godt, men den sidder stadig så højt, at alt tøjet nemt vælter ned i hovedet på dem, når de trækker i dén ene ting, de skal have fat i. Meget upraktisk. Eneste formildende omstændigheder ved denne høje, smalle konstruktion må siges at være pladsbesparelsen og kravet om balancekunst og fingersnilde fra børnene. Når disse fag er udtjente, må vi finde på et bedre design.

Garderoben rummer også et skab med skiftetøj, så ingen skal gå og være våde, og så har vi også et flittigt brugt varmeskab, der kan tørre det våde tøj.

Kontoret

Her har børnene meget begrænset adgang. Det kan være, hvis de hjælper med borddækning, og de skal hente mad i køleskabet. (Det store køleskab står på kontoret, da der ikke er plads til det i køkkenet.) De kan også komme på kontoret for at sige farvel til den voksne, der måtte arbejde der om eftermiddagen. Ellers er der ingen adgang.

Voksentoiletet

Voksentoiletet er et meget lille rum, der huser toilet, lille-bitte vask, skab med bl.a. førstehjælpskassen, tøjsnor og rengøringsremedier. Her har børn kun adgang, hvis de skal have plaster på eller have skiftet ble, og så er det i selskab med en voksen. Når en sjælden gang der er for stor søgning til børnetoiletterne, kan de største børn få lov at benytte voksentoiletet, men de må aldrig låse døren. Vi skal kunne komme ind til dem.

Børnetoiletet

Her findes to små børnetoiletter og en meget stor håndvask i børnehøjde. De allermindste må stå på tæer for at nå sæbedispenserne, hvilket i grunden er upraktisk. På den anden side er det en fryd at opleve, når man er blevet stor nok til ikke at skulle stå på tæer.

”Hulen”

Her leger man, når man har brug for at tumle og være højrøstet, og i hvilestunden sover de mindste her. Der ligger madrasser på gulvet, som man kan tumle på uden at slå sig, og persienser rulles ned og lukkes under middagsluren. Under eftermiddagshvilet har hvert barn sin faste plads på en madras, og det bliver puttet med et uldtæppe over sig. Børnene sover hver dag 1-1½ time.

Ellers er ”hulen” foreløbig ret bar. Her skal bygges to repos'er med madrasser, der skal fungere som sovepladser og hule. Det ene lidt over gulvet, det andet en meters penge over det første. Indtil for nyligt fungerede dette rum som kontor og opbevaring, og derfor er her stadig nogle hylder, et madpakkekøleskab og et garderobefag til de voksnes frakker. Alt dette skal fjernes, og der skal laves en ny opbevaring til børnenes sovetæpper.

Stuerne

I den oprindelige stue har vi forsøgt at skabe flere små rum i det store. Det er her og i den nye stue, vi opholder os mest. I den oprindelige stue findes således køkkenet, børnekøkkenet, årstidshylden, købmandskrogen, bilen, dukkekrogen, brændeovnen, legetøjsskabet og kommoden med materialer til kreative sysler. Her er også tre lave borde og taburetter i to forskellige størrelser til børnene.

Køkkenets er primært de voksnes arbejdsplads. Når børnene skal være med, står de på et lille repos, så de kan nå op til bordet og hænge i med skrællekniv og rivejern. Eller bare stå og kigge. Om morgenen står de på skamler ved køkkendøren og vinker farvel til forældrene, der kører på arbejde ude på vejen. Her står de lige ved siden af komfuret, hvor suppen står og snurrer, så her gælder en regel om rolige bevægelser.

Børnekøkkenet befinder sig i en anden højde lige ved siden af voksenkøkkenet. Således kan børnene inspireres af den voksnes madlavning og selv ”koge” havregrød i små gryder over fyrfadsblus. De dækker bord, inviterer gæster og vasker op i køkkenvasken med vand fra børnekøkkenets egen vandhane, der har en behersket stråle.

Købmandskrogen findes i et andet hjørne. Her er en disk med otte kasser med legesager i, kastanjer, sten, pinde, træklodser, punge, mønter og tomme te-dåser. På hylderne bagved er små kurve til ”indkøbene”. Den øverste hylde fungerer pt. som årstidshylde. En årstidshylde er et lille sceneri med landskab og små dukker, som ikke skal leges med, men blot stå og tage sig ud og klinge med årstiden.

Dukkebogen udgøres af to store skabe, der indrammer et hjørne i stuen. Skabene er fyldt med udklædningstøj, små kufferter, dukketøj, strygebræt og strygejern og sågar en god håndfuld kæpheste.

Det store legetøjsskab og kommoden i stuen er fyldte med ting, som børnene kan lege og arbejde med, bl.a. puslespil, nåle og sakse, men der er restriktioner på. Det er de særlige ting, der findes i disse gemmer, og som ikke skal bruges ad libitum. Børnene skal bede om lov til at låne nogle af disse effekter og komme og aflevere dem igen, når de er færdige med at bruge dem.

I den nye stue er der foreløbigt sparsomt møbleret. Her findes en lille kommode, vores runde motorikmadrasser, også kaldet ”fjolle madrasserne”, et par kurve med klæder til leg, en stak madrasser til eftermiddagshvilebørnene, tre rumdelere og eventyrbordet. Fra kroge i loftet kan vi hænge hængeskøjler og det fine telt, der er et prinsesseslot på den ene side og en ridderborg på den anden.

Om morgenen klokken ni samles vi her i kreds til morgensamling med fortællestund og sangleg. Lige før frokost er vi her igen til eventyrfortælling, og efter frokost sidder hvilebørnene her på hver sin plads, med hver sin madras og med hver sin legekurv med legesager. Mellem disse stunder bruges rummet også til leg, særligt om morgenen frem til klokken ni.

Børnene fortæller om det fysiske miljø

”Vi kan lide at lege i ”hulen” og legekrogene i stuen indenfor. Den nye stue er rigtig sjov, for her kan vi bygge huler med madrasser og klæder. Udenfor kan vi lide at lege alle steder: i legehuset, sandkassen og på jordvoldene. Vi kan lide at cykle over det hele på løbecyklerne, og vi kan lide at gyng og lege med mudder.

Vi leger aldrig i krattet. Der bor Rødhalen og mange farlige dyr. Vi leger heller aldrig i garderoben, hvor alt tøjet hænger, og heller ikke på terrassen og mellem grantræerne.”

Ud fra vores børneinterview kan vi konkludere, at der er forskel på drenges og pigers foretrukne legesteder inde i huset, men ikke udenfor. Kun enkelte børn giver udtryk for at have et sted, de aldrig leger. Der er ikke et bestemt sted, som børnene generelt ikke bryder sig om.

Det æstetiske børnemiljø

En Rudolf Steinerbørnehave dyrker en æstetik, der er inspireret af Steiners antroposofiske impuls. Således også i Ellemosen. En sådan æstetik følger ikke moden, men søger at nærme sig et udtryk, der gerne skal støtte og pleje det lille barn i dets udvikling. Børnehavens visuelle stil og udtryk afviger dermed fra det billede, man måske har af institutioner i øvrigt.

Materialer

I børnehaven ser vi kvaliteten i det materiale, der har ægthed i den forstand, at det giver sig ud for at være det, det er. Træ, metal, uld, silke, glas, sten, etc. Flere af disse materialer har yderligere den kvalitet, at de engang har været levende, og det kan man mærke, bl.a. ved materialernes forskellige egenskaber. Alene træsorterne repræsenterer et væld af forskellighed i hårdhed, massefylde, struktur, farve, duft og klang, og giver dermed barnet, det nye menneske i verden, en mangfoldighed af sanseerfaringer, som f.eks. plastik, der giver sig ud for at være træ, slet ikke kan matche. Plastik er lettere end træ, dets klang er altid den samme, dets farver har intet liv, og det lugter højst af tilsætningsstoffer.

Derfor søger vi så vidt muligt at vælge naturmaterialer i børnehaven. Det blev da også en længere overvejelse, da vi skulle indkøbe ny håndkost med fejeblad, for skulle det nu være et metalfejeblad, som ville passe til vores æstetiske ideal, men som let bliver bøjet og dermed ikke kan ligge plant med gulvet, eller skulle det være plastikmodellen med gummiliste, der slutter tæt mod gulvet. Til sidst vandt anvendeligheden over æstetikken. Vi købte et plastikblad.

Former

Ligesom plastikmaterialet virker dødt i forhold til træ, sådan kan én form virke død i forhold til en anden. Et rum, der er skabt af stumpe frem for rette vinkler virker langt mere levende end det rum, der kun har rette vinkler. Det skæve rum, gerne med hvælvet loft, er mere befordrende for fantasi og store tanker, og det synes at have bedre plads til fri vejtrækning.

I antroposofisk arkitektur arbejdes med rundinger, der udgøres af stumpe vinkler, der kan varieres i det uendelige. Således får rundingen karakter, der taler til beskueren med et eget udtryk.

Huset i vores børnehave er imidlertid af skotøjsæskemodellen, og det er det vanskeligt at gøre noget ved uden at tilføje Steinerhjørner (som vi kærligt og med glimt i øjet kalder de stumpvinklede rundinger), og de vil let virke påklistrede. Derfor er vi i det store og hele husets rette vinkler tro - også i den nye tilbygning - og Steinerhjørner har kun listet sig ind nogle få steder på møbler, som vores forældre har lavet med ild- og omhu.

Farver

Det lille barn er nyt i denne verden og møder den med umådelig sympati. Det tager alt til sig i tillid og glæde. Derfor vil det være forkert at møde det med æggeskalshvide vægge, koboltblå branddøre og legesager i kradse plastikfarver. Det lille barn skal omgives med milde farver med et let spil som i plantefarvede og laserede vægflader. Den sarte, lyst røde går tit igen i Steinerinstitutioner for små børn, da den røde farve hos barnet giver en rolig stemning, mens den hos den voksne er opildnende. Det lille barns bevidsthedsniveau er mere drømmende end den voksne, og når barnet ser den røde farvenuance, dannes en kontrastfarve i dets øje, den grønne, og det er denne grønne kontrastfarve, der slår en klang af ro an i barnet. Væggene i børnehavens største lokale, stuen, er netop laserede med en sart, lys rød, men vi har også gule

og blå nuancer på nogle af vores vægge alt efter, hvad vi oplever, vil være godt for børnene i de forskellige rum.

På vores årstidshylde, som bliver dekoreret efter årstiden, har vi god brug af et væld af plantefarvede silketørklæder, der med lidt tæft kan give rummet et vægtigt indslag af skønhed og skabe stemning. Disse klæder lægger grunden til et lille landskab med dyre- og menneskefigurer, små huse, træer, blomster, etc., sådan som vi kender det fra nisselandskaber og krybbespil.

I madlavning er farverne også et vigtigt element. Særligt på festdage er farveglæden stor. På et simpelt niveau, men alligevel. Festmiddage består af mange enkeltdele i haps-udgaver, f.eks. grøntsags- og ostestave, diverse dips og pastaer i forskellige faconer. Grøntsager er fra naturen smukke og varierer uendeligt i form og farve og tager sig dermed dejligt ud, også om de bare er lagt enkelt på et fad eller i en skål, og pynt synes overflødigt.

Lyd

Man kan også tale om æstetik i forbindelse med lyd. Der skal herske en slags æstetik i et lyd miljø, for at man kan holde ud at være i det. Det handler primært om lydniveau og om lydens klang og sekundært om det sprog, der bliver anvendt. Hvordan er det at omgives af skrig og skral og et sprog fyldt med eder og forbandelser og latrinære udtryk i forhold til tale, der er præget af en vis pli? Vi mener, lyd miljøet er væsentligt og har en standard, der hedder ”tal hellere pænt end at råbe grimt, og har du behov for at råbe og slå på tromme, så må du gerne gå ud i haven og tilstrækkeligt langt væk til, at de stille sysler kan foregå - i stilhed.”

Jonathans bedstemor er medlem af foreningen Vi elsker Stilhed. Hun indstillede børnehaven til Stilhedsprisen 2012 med følgende begrundelse:

”At være ved havet eller i landskabet en dag eller en nat, hvor selv vinden er tavs, og ikke det mindste kluk eller anden lyd når mit øre, er for mig den højeste lykkestund!

Men jeg kender et sted, hvor jeg med mellemrum kommer, og hvor jeg kan opleve en stilhed ligeså intens. Der er mange små børn samlet. De sidder og lytter til fortælling, til historier og eventyr. De formår helt stille at opleve hinanden tænde lys eller vise ting frem. De kan være stille og vente!

At opleve sådanne stilhedsøjeblikke i en børnehave er noget ganske bemærkelsesværdigt! Fra første gang jeg for et par år siden sammen med min dattersøn oplevede en morgensamling – til for nylig, da hele børnehaven var til hans fødselsdag, har disse øjeblikke med barne-stilhed gjort et dybt indtryk på mig.

Rudolf Steiner Børnehaven Ellemosen gør noget ganske særligt for stilheden! Ikke bare for stilheden her og nu, men den lægger grunden til, at stilheden kan vokse i vores samfund i fremtiden. Den ægte stilhed kommer indefra mennesket!

Lykkelig den, der fra barnsben har oplevet og lært, hvor lægende den er!

Hermed indstiller jeg Børnehaven Ellemosen til Stilhedsprisen 2012.

Mormor Yvonne Bæk, Tranekær

Rudolf Steiner Børnehaven Ellemosen i Ry fortæller om sig selv:

Vi opdrager. Vi opdrager sådan, at det er muligt at være mange sammen og have ørenlyd. Lydreguleringen ligger i hver enkelt og i organiseringen af samværet. Vi har et fortælle-æg, så kun den, der holder marmorægget, har ordet, og resten lytter. De, der gerne vil tumle og være mere højrøstede, må gå i tumlerummet, så de, der ønsker stille sysler, kan være i fred i stuen. De, der har en kraftig stemme, sidder sådan ved frokostbordet, at stemmen har retning mod væggen og ikke ud over alle andre. I hvilestunden skal der være total ro, for ens egen og for alles skyld, så alle faktisk kan få hvilet.

I børnehaven har vi mange stunder i løbet af en dag, i hvilke vi er samlede, og der skal lyttes. Det bliver øvet meget, for den, der ikke kan være stille, kan ikke lytte. Den, der ikke kan lytte, er ikke med i fællesskabet. Den, der ikke er med i fællesskabet, virker forstyrrende på det. Alle mister ved larm. Det er en lose-lose situation. At lytte er derimod en win-win situation.

Den enkelte har også brug for at kunne være stille i eget selskab. I stilheden/roen vækkes evnen til fordybelse og selvforglemmelse, og de to egenskaber er det uhyre vigtigt at udvikle – bl.a. for at kunne blive skoleparat.”

Af 28 opstillede til prisen opnåede børnehaven en andenplads, kun overgået af DSBs stillekupéer. Vi er ikke så lidt stolte!

Orden

Orden giver kræfter og stiller én fri. Rod tager kræfter og binder én til evig søgen efter bortkomne ting - som man i øvrigt falder over og slår sig.

Sådan er det.

Derfor er bestræbelsen i børnehaven også altid at opretholde en vis orden. Det lykkes bedst med legesagerne, fordi de bliver taget frem og ryddet op hver eneste dag af børnene. Alle legesager har deres plads, som børnene kender, og det gør det enkelt for dem at lægge alt på plads.

På andre områder kan det være svært at se, at orden er et ideal i børnehaven. Trods den nylige forøgelse af indearealet fylder vi let huset ud med alle vores mange sager, og det gør det til en kamp at få smidt ud i samme tempo, som vi sanker i lade, og at holde orden. Alene køkkenskabe og -skuffer kalder på en stor, daglig indsats. Ellers kan tingene ikke være der. Og så er der de voksnes kontor, hvor det kræver en Sisyfos-indsats at holde gulvet og skrivebordet frit for, hvad der uvægerligt kommer til at ligne en bunke skrammel. I skrivende stund lykkes det ikke særligt godt, men en dag (snart) bliver det én af os for meget, og så sker der noget!

Til vores fordel skal det dog tilføjes, at vi først lige er flyttet ind i det nye kontor, og at vi ikke har fået bygget reoler endnu. Det gør det svært at opbevare tingene tilfredsstillende og ikke mindst at holde orden.

Vores udearealer tåler heller ikke altid en fotograf fra Haven. Vi bruger jo ikke ukrudtsmidler, der er mere giftige end et lugejern, og står valget mellem at tage sig af børnene og at tage sig af ukrudtet, så vinder børnene.

Ude foran vores stakit er der generelt ukultiveret. Der vokser hæk ud gennem stakittet, og det ser uplejet ud. Vi har tre sorte skraldespande til at stå ved siden af indgangen og ofte også et stort rullestativ, som vi får varer i. Området trænger til en plan og en indsats, og konstruktive idéer, der styrker æstetikken, er velkomne!

Det er i det mindste primært i voksenområder, at rodet kommer krybende. Børnene forskånes i det store og hele. De bliver dog snydt for de kræfter, vi voksne bruger på at overkomme rodet.

Børnene fortæller om det æstetiske miljø

Se

”Det er rart at være i børnehaven. Vi synes, der er pænt i stuen, særligt når der er pyntet op til jul, til Mikaelsteden og til fødselsdage. Vi kan godt lide månen og stjernerne i loftet og grenen med englene på. Udenfor er træerne pæne. Sand, der glitrer, er også flot. Vi kan godt lide at se, hvad de voksne laver.

Indenfor er der grimt i købmandskrogen, når der roder. Det er også ulækkert, når der er beskidt i garderoben, fordi der roder med tøj, og der ligger sand på gulvet.”

Høre

”Vi kan bedst lide de lyde, der kommer fra fuglene og fra vinden og fra børn, der snakker. Prinsesse- og fe-stemmer er også dejlige. Og drengestemmer.

Larme- og råbelyde er til gengæld ikke rare. Heller ikke når nogle snorker eller laver monsterlyde. Vi kan heller ikke lide troldelyde og lyden fra stormvejr.”

Lugte

”Det, der dufter allermost i børnehaven, er pebernødder, kanelnegle, boller med sukker, pizza, suppe, gomasio og røgen fra brændeovnen. Blomster dufter også.

Dukkerne lugter til gengæld af støv, og en sort væge og rådne træstammer lugter også grimt.”

Føle

”Vi kan lide at røre ved bløde ting og glatte sten. De fine kjoler og børnehavens stofklæder og englene, der er lavet af uld er også rare at røre ved. Det er træerne også med deres grene.

Mudder og maling er også dejlige, og snegle, fordi det kilder, når de kravler hen over ens hånd. Sandet og mos er også rart, ligesom græsset. Men klister og harpiks er ikke rart!”

Vi konkluderer, at børnene har nemt ved at beskrive sanseoplevelser. De hæfter sig især ved duften af mad. Børnene bemærker faktisk også, når der pyntes op i børnehaven, når billeder på væggen skiftes ud, og når årstidsbordet prydes på ny.

Det psykiske børnemiljø

Som beskrevet på børnehavens hjemmeside om Steinerpædagogikken, er der nogle elementer, der skal indgå i omgangen med børnene for at opnå deres trivsel. Det er rytme i dagen, ugen og året, det er rig mulighed for at efterligne det efterlignelsesværdige menneske, og det er rig mulighed for at bevæge sig og at sanse.

Rytme giver tryghed, fordi barnet véd, hvad der skal ske. Tryghed giver overskud, overskud giver appetit på at give sig hen til leg, til mødet med det andet menneske og til nye udfordringer.

Efterligning af den efterlignelsesværdige giver kundskaber. Barnet lærer sig ting, det ikke kunne før. Det vokser. Det får tiltro til at kunne klare sig. Det får tryghed. Der giver overskud...

Gennem bevægelse og sansning erobrer barnet kroppen og verden. Det lærer at mestre sig selv og omgivelserne. Det vokser. Det får tryghed. Der giver overskud...

Vores gøren og laden med børnene i børnehaven hviler på disse tre grundelementer. Men vi har naturligvis også flere, mere specifikke redskaber til at opnå trivsel. Det er regler for omgangsformer, der skal pleje hensigtsmæssig adfærd, så børn og voksne kan blomstre i hinandens selskab. De følger her:

Når børnene bliver afleveret om morgenen, bliver de hilst med hånd og øjenkontakt af pædagogerne. Med blikkene, der mødes, og den fysiske kontakt siger vi til barnet: ”Jeg ser dig og påtager mig hermed ansvaret for dig og din trivsel, mens du er i børnehaven.” Ved afhentning er beskeden: ”Jeg ser dig og overdrager hermed trygt ansvaret for dig og din trivsel til den, der henter dig, til vi ses igen.”

Tryghed, overskud, trivsel.

Vi giver børnene et positivt alternativ til uhensigtsmæssig adfærd og begrænser skæld ud så meget som muligt. Et eksempel er som før nævnt: ”Du må gerne tale pænt frem for at råbe ubehagelige ord. Jeg synes, det er meget ubehageligt at få ”lort og pis” ind i mine ører, og mine ører kan sagtens høre, så du kan fint nøjes med at tale med almindelig stemme.”

Vi tilskynder venskab, hjælpsomhed, at vente på sin tur, at kunne lytte, at kunne tale tydeligt og forståeligt med alles blik rettet mod sig, at komme med forslag frem for diktat til legen, at rydde op efter sig og i det hele taget at være omgængelig, så man kan indgå i fællesskabet på fællesskabets præmisser. Vi voksne har blik for, at disse evner kun er sunde, så længe barnet har sig selv med i samværet med de andre. Fællesskabet skal styrke individet, ikke nedbryde det. Vi voksne gør også, hvad vi kan, for at være tydelige bl.a. i kravet om en konstruktiv adfærd båret af en positiv indstilling. Således lærer børnene at indgå og får en oplevelse af samhørighed, og at de hver især er vigtige for fællesskabet. De giver tit udtryk for, at et andet barn, der er på en langvarig rejse udenfor ferietiden, er meget, meget, meget savnet.

Samhørighed, tryghed, trivsel.

Og børnene får respons. De får at vide, når de gør noget godt, og også, når de gør noget skidt, og de er vel at mærke holdt lige meget af i begge tilfælde. Dvs. vi voksne er igen tydelige, og vi giver børnene en målestok til regulering af deres adfærd, der skal kunne tåle dagens lys.

Det er klart, at jo ældre børnene er, jo mere bliver de præsenteret for denne målestok, da de med en højere bevidsthed og bedre evner kan bære større krav. De mindste børn er væsentligt mere drømmende og betuttede og skal hellere gelejdes stilfærdigt med en hånd og en lille sang.

Vished, tryghed, trivsel.

Vi oplever generelt høj trivsel i børnehaven. Men er der da aldrig nogle, der er unødigt kede af det, mangler overskud, føler sig ved siden af og er utilpas. Jo, det er der da, og til dem har vi heldigvis også redskaber:

Vi har udstukket rammer for et tæt forældresamarbejde. Mindst en gang om året holder vi en times konsultation med to pædagoger og (helst!) begge forældre. Vi har forberedt os godt. Vi beskriver barnet og dets børnehaveliv så fyldigt, som vi kan, og hvis der er indsatsområder, som vi kalder det, dvs. noget hos barnet, der trænger til særligt fokus og ditto pleje, så tager vi det op med forældrene og oparbejder et fælles billede og påbegynder en fælles indsats. Sådan kommer vi om ved den meste dårlige trivsel.

Er problemerne vanskeligere at håndtere, så kan både vi og forældrene søge ekspertise hos Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, der hører under kommunen. PPR stiller nemlig fagfolk til rådighed ude i institutionerne halvanden time hver sjette uge som en service, og vi og forældrene sætter selv dagsordenen. Det kan være overordentligt frugtbart at kunne beskrive en problematik for et kvalificeret menneske, der kan stille de rigtige spørgsmål, og dermed afdække en mulig løsning.

Det kan dog stadig knibe med velbefindendet hos et barn, selv når den specialiserede ekspertise har været inde over, og det oplever vi til tider. Da må der arbejdes ekstra hårdt på forældresamarbejdet og på at finde det i sig selv som voksen og som pædagog, der er det rigtige at møde barnet med. Det kræver et langt, sejt træk og en forvandlingsduelighed, som man forhåbentligt viser sig at evne.

For tiden deltager vi pædagoger i et kursus med den canadiske udviklingspsykolog dr. Gordon Neufeld, Ph.D. Han har arbejdet med tilknytningen mellem børn og voksne, primært forældre og deres børn, i mange år, og hans bidrag på dette kursus, finder vi, er et rigtigt godt supplement til vores antroposofisk pædagogiske baggrund. Neufeld er ikke antroposof, men hans arbejde knytter sig fint til Steinerpædagogikken og udvider vores viden og indsigt, så vi virkelig oplever at få noget opløftende og brugbart med os derfra. Vi vil bestemt tro, det vil komme børnene til gode med f.eks. en anderledes og bedre håndtering af konflikter fra vores side.

Børnene fortæller om det psykiske miljø

Glæde

”Det er dejligt at være i børnehave. Og hyggeligt. Man bliver glad, når man må være inde og lege, og det er rigtigt sjovt, når man må komme ind i ”hulen” og rulle mørklægningsgardinerne ned, så der bliver mørkt.

Det er rart, når de andre børn siger, at man må være med i legen, og så er det dejligt, når de voksne trøster én, når man er ked af det.

Jacob (pædagog) er sød, og han kilder én, så man griner, eller leger monster og løber efter én.

Man bliver glad, når man gynger, og når man cykler – hvis cyklen ikke er piftet.

Det er også rigtigt dejligt at få is, suppe, rugbrødsadder og pizza.”

Det at være ked af det

”Man bliver ked af det, når man ikke må være med i nogens leg, eller de slår eller driller – også selvom man siger, de skal holde op. Det er heller ikke rart, når nogen siger, at man har grimt tøj på, eller når ens hjemmesko er blevet væk, og man skal låne nogle af børnehavens, man ikke kan lide.”

Vrede

”Det er ikke så tit, man bliver vred. Det er, hvis nogle fx skubber. Ellers er det mest derhjemme, man bliver vred, eller også bliver man det aldrig.”

Frygt og angst

”Det er kun, hvis nogle er uhyggeligt klædt ud til fastelavn, ellers er man aldrig bange i børnehaven. Hvis der kommer ulve, siger man bare: ”Skrub af!”

Leg

”Vi er gode til at lege sammen. Vi har det godt. De små larmer godt nok og irriterer, men så kan de store hjælpe de små, der ikke kan finde ud af det. Alle vil gerne lege med alle, men der er nogle, der helst ikke skal lege sammen, for så skændes de.”

Drilleri

”Der er nogle gange nogle, der tager ens plads, eller siger, man ikke må være med i legen, og at man skal gå væk. Men ellers bliver man aldrig drillet. Det er altid de andre, der driller.”

Ensomhed

”Man er helt alene, hvis de andre ikke vil lege, og de siger grimme ting til én. Det er ikke rart, men så kan man finde nogle andre børn at lege med.

Om morgenen, når man er den første, der kommer, er der jo ingen andre børn at lege med, men så skal man bare vente lidt, så kommer der nogle. Hvis man kommer senere, og man bliver hentet tidligt, er man aldrig alene, for der er jo alle børnene!

Når man er lidt alene, er det godt at komme til fødselsdag hjemme hos fødselsdagsbarnet. Der er så meget legetøj, man ikke er vant til, så alle kommer til at lege en helt masse.”

Relationen til de voksne

”De voksne skælder ud, når nogle bliver drillet, men de gør det faktisk ikke så meget. De må gerne skælde ud, men det skal være roligt. De vil gerne trøste os, når vi er kede af det, og så er det godt, at de siger, at man ikke må slå. Det er rart, at de laver en masse mad til os - og kager – og så hjælper de én. Vi kan godt lide, når de voksne sover med os i hvilestunden. Ellers kommer vi bare til at lege og glemmer helt at sove. Jacob holder os nogle gange med den ene hånd og kilder os med den anden. Det er sjovt, men det er nogle gange lidt træls, når han flytter rundt på os, når vi står i kreds til morgensamling. Det er, fordi vi ikke skal fjolle med hinanden. Kirsten er god til at lege krokodilleleg. Det er dejligt, når man må hjælpe en voksen med fx at dække bord eller bage eller spille klangspil til eventyret.

Det er træls, at de voksne bestemmer, om vi skal være inde eller ude. De siger altid, at vi skal ud at lege, når vi hellere vil være inde i den nye stue. Og så er det også træls, når de ikke vil hjælpe én, og de siger, at man skal selv. Men de vil gerne hjælpe, hvis det bliver for svært.

Det ville være godt, hvis de voksne var bedre til at klatre i træer og hoppe, og hvis de ville bage nogle flere pebernødder.”

Særlige præferencer

”Det bedste er at lege – fx far, mor og børn eller monsterleg, hvor man skal få den anden ned at ligge. Det er også sjovt at bygge huler og klatre i træer og falde ned, når man bliver skudt. Vi kan godt lide at få smoothie og at være med til at bage. Vi må ikke spæne i gangen, men det er nu sjovt alligevel. Ellers kan man jo løbe og hoppe inde i ”hulen”. Det er dejligt, når vi har morgensamling og skal synge sange, eller når vi skal have eurytmi (en bevægelsesform til musik eller tale). Det er hyggeligt at sidde og male eller tegne, og så er det skønt, når vi skal spise frokost.”

Særligt upopulært

”Hvilestunden er bare rigtig kedelig. Man må ikke sige noget, og legetøjet er også kedeligt. Nogle gange siger de voksne, at man skal hjælpe med at rydde op, lige når man er i gang med en god leg, og det er ikke spor sjovt at rydde op. Det er også træls, hvis nogle laver en fælde og holder én fast, og så er der kedeligt ovre i købmandskrogen.”

Morgensamling

”Det er sjovt at synge sange, men nogle synes, det er mega kedeligt, og der er nogle, der råber. Man hopper også, og så bliver man stærk. Inden vi synger, skal vi tælle børnene og se, hvor mange der mangler. Det er sjovt at være den, der tæller.”

Eventyr

”Eventyr er rigtig sjovt. Mest, når man gerne må hjælpe den voksne med at spille og puste fortællelyset ud bagefter. Eventyret er tit alt for kort.”

Frokost

”Det er dejligt at spise sammen, og al maden i børnehaven er god. Risengrød er næsten det bedste. Nej, det er pizza. Maiken laver rugbrødsmadder, der ligner huse eller julegaver.”

Fødselsdag

”Fødselsdag er sjovt. Mest, når det er derhjemme med alle børnene. Kage er godt. Og is! Fødselsdageventyret må ikke være for langt. Det er dejligt at blive ældre, og ens egen fødselsdag er den bedste. Hvis desserten ikke er god, er det ikke en god fødselsdag.”

Årstidsfester

”Alle festerne er gode, men Mikælsfesten er den bedste. Eller fastelavnsfesten. Eller lanternefesten. Måske er fødselsdage de bedste. Eller når det er jul. Så får nissen risengrød af os hver gang, det er grøddag.”

Forældrene med i børnehaven

”Det er dejligt, når mor eller far er med til morgensamling. Så bliver kredsen kæmpestor. De er også gode til at køre os til fødselsdag i deres biler.”

Ønsker om forbedring

”Der skal være dyr i børnehaven, zebraer for eksempel. Der skal også være en fodboldbane og nogle flere løbetykler. Det ville være godt, hvis ”hulen” og stuen blev byttet rundt, for ”hulen” er alt for lille til at løbe og slås i. Og så skulle ”hulen” være farlig. Der skulle være helt mørkt, og der skulle være træer, som bladene faldt af.

De voksne skulle finde på flere lege, og så skulle vi have lov til at være inde hele dagen. Vi skulle også have en radio. Og vores forklæder er for små.”

Refleksion

Børnene har endnu ikke de overordnede begreber for trivsel og mistrivsel og heller ikke det dybe indblik i årsag/virkning i følelsesområdet. De benævner enkelte, helt konkrete ting i deres beskrivelse af oplevelsen af at gå i børnehaven, og de skal have en vis alder for at kunne dette. Af den grund har vi undladt at interviewe de treårige.

Alle de adspurgte børn var trygge og tillidsfulde i deres besvarelser, nogle mere snakkesalige end andre, men alle bestræbte sig på at komme spørgeren i møde og svare. Enkelte gange var

spørgsmålene misforståede trods deres enkelhed, som fx: ”Hvad er godt i børnehaven”, og tit løb associationerne løbsk, og der blev fortalt i øst og vest. Men hvert udsagn kom fra et barn og sagde noget om dets oplevelse af det selv og de andre i børnehaven, og om, hvad det vægter højt.

Det samlede indtryk, vi står tilbage med, er, at der er god trivsel i hele børneflokkene. Ingen af børnene udtrykte egentlig mistrivsel. Der var enkelte ting, der - naturligt nok - oplevedes ubehageligt, som at slå sig, blive drillet og holdt udenfor og at skulle noget, man ikke har lyst til.

Det var markant i alle interviewene, at først maden, dens dufte og smag, og siden samhørigheden med andre børn og voksne blev nævnt igen og igen og er dermed af største betydning. Næring og tilhørsforhold.

Sådan er det vel i grunden hele livet.

Ry, den 26. marts 2013

Pædagog Maiken Clausen